

Slovenske zadruge na Koroškem

Sredi preteklega meseca decembra je imela Zveza slovenskih zadrug v Celovcu občni zbor, na katerem so po daljši razpravi z večino glasov ponovno potrdili ing. Kapuna za prvega podpredsednika zveze, kljub zahtevi dela članstva, naj mu izrečejo razrešnico. S tem so bila vsaj delno odpravljena nesoglasja, ki so se pojavila lansko leto, ko je posojilnica v Borovljah, ena izmed članic zveze, zašla zaradi nezadostno zavarovanega kredita, ki ga je podelila, v izgubo. Del članstva v zvezi je zaradi tega postavil zahtevo po najširši odgovornosti ne le pri sami posojilnici, temveč vse do vodstvenih organov zveze in s tem po razrešitvi nekaterih, ki da v borovljskem primeru niso pravočasno ukrepali.

Na občnem zboru zveze pa ta zahteva, zlasti glede odstopa enega najvidnejših vodij, ni prodrila. Ing. Kapun, podpredsednik zveze, je obenem tudi predsednik največje koroškoslovenske zadruge v Pliberku, ki zaposluje kar 30 nameščencev in uspešno deluje.

Iz ocene poslovanja včlanjenih zadrug, družb in podjetij za tekoče leto in za leto poprej, kakor je bilo sporočeno na zboru, je razvidno, da so ob precejšnji gospodarski krizi doma in v svetu uspešno poslovale. Bilančna vsota se je v zadnjih letih dokaj povečala in od leta 1980 do 1986 narasla od 270 milijonov na 1.265 milijonov šilingov, to je v povprečju za 68% na leto. Pomemben porast, tudi glede na razmeroma skromno osnovo.

V zvezi je sedaj včlanjenih 13 južnokoroških posojilnic, in sicer v krajih: Bilčovs (s podružnico Kotmara vas), Borovlje (podružnice: Glinje, Št. Janž v Rožu, Šmarjeta v Rožu, Sele, Podljubelj), Celovec (s podružnico Radiše), Dobrla vas (podružnice: Sinča vas, Škocijan, Št. Primož), Globasnica, Hodiše (podružnica Škofiče), Št. Jakob v Rožu (podružnice: Ledince, Bače, Podravlje), Ločilo, Marija na Zili, Pliberk (podružnice Šmihel, Žvabek), Velikovec (podružnica Djekše), Zilska Bistrica, Železna Kapla (podružnici: Galicija, Miklavčev). Mreža posojilnic pokriva vso Južno Koroško. Poleg tega ima zveza včlanjenih še 10 blagovnih zadrug, to je trgovin (+ 2

nadaljevanje na 2. strani ■

Antifašizem je v Italiji še vedno aktualen

Veliki lepaki po tržaških zidovih napovedujejo skorajšnji obisk novega glavnega tajnika misovske stranke Finija v Trstu. Ta je bil izvoljen na zadnjem strankinem kongresu v Sorrentu, kjer je stari tajnik Almirante vzel slovo od aktivnega političnega življenja. Obisk mladega Finija — ima namreč 35 let — ne bi bil vreden omembe v našem listu, če na lepakih ne bi opazili tudi naslednjih besed: »konec protifašizma« in »korenita preureditev države«. To pomeni, da bo tajnik Fini med svojim obiskom v Trstu poglobil vprašanje, ki je v zadnjih tednih postalo zelo aktualno v Italiji. Gre namreč za izvajanja znanega italijanskega zgodovinarja De Feliceja, naj bi se iz republiške ustave črtala norma, ki izrecno prepoveduje ustanavljanje fašistične stranke, češ da je takšna prepoved anahronistična. Kakšni so resnični razlogi, zaradi katerih se je ta zgodovinar, ki velja za odločnega demokrata, lotil tako kočljivega vprašanja in prišel na dan s tako ne navadnim predlogom, ni povsem jasno. Njegova utemeljitev nas namreč ne more prepričati.

Ustavo italijanske republike, ki je postala veljavna na Novo leto 1948 — pred dnevi je torej poteklo natančno 40 let — so napisali predstavniki italijanskih političnih sil, združenih v Narodno osvobodilnem odboru (CLN), ki je bil ustanovljen za boj proti fašizmu in proti njegovemu zavezniku nacizmu. Res je, kar pravi De Felice, da temelji republiška ustava na libe-

ralnih demokratičnih načelih, a je prav tako res, da je antifašizem bil v tedanjem konkretnem položaju nujna podlaga za izgradnjo takšne stavbe, kot je nova, demokratična italijanska država. Če bi torej danes to podlago proglašali in smatrali za anahronistično, bi se torej hudo pregrešili zoper nekdanjo zgodovinsko dejanskost in bi ogrozili trdnost celotne stavbe, ne glede na to, da bi morali raje in najprej poskrbeti za uresničitev vseh ustavnih določil in šele nato morda razmišljati o njenih morebitnih korekturah.

Misovci so seveda z obema rokama zagrabili za kost, ki jim je bila ponujena, in skušajo celotno zadevo strankarsko izkoristiti, pri čemer se tudi zato ne čutijo več postavljene na rob političnega in družbenega dogajanja v državi, ker se je socialistični tajnik Craxi že dvakrat z njimi uradno pogovarjal o tako imenovanih institucionalnih reformah. S tem jim je javno bila dana potuha, kar je imelo za posledico, da jim je v političnem pogledu znatno zrasel greben.

Kot pripadniki slovenske narodne manjšine moramo poudariti in opozoriti, da fašizem ni odpravil samo demokratičnih svoboščin in uvedel diktaturo, temveč tudi obsodil na smrt našo slovensko in ostale manjšine v Italiji. Zato imamo razlog več, da izražamo zaskrbljenost in da tudi odločno nasprotujemo uresničenju izvajanj že omenjenega zgodovinarja. Sestavljalci

dalje na 4. strani ■

25. »Dan emigranta« v Čedadu

Že petindvajsetič je bil v nedeljo, 10. t.m., v Čedadu »Dan Emigranta«, prireditelji, ki jo pripravljajo slovenske organizacije v videmski pokrajini ob iztekanju božičnih in novoletnih praznikov. To so dnevi, ko se srečujejo in spet razhajajo naši Benečani, doma samo za praznike, sicer pa vse leto na delu po svetu, po Evropi in tudi daleč čez morje. In vendar se je pokazalo, da ta prireditelji ni le priložnost za stisk rok: postala je tudi priložnost za razgled čez družbeno in narodnostno problematiko, postala je kulturna prireditev skupnosti, ki je v četrstoletju povezala svoje sile in si okrepila zavest o tem, kaj je in kaj hoče biti tudi za naprej. V 25 letih je bila prehojena zelo važna pot: pot, ki se je bila začela v skoraj zbeganem prešteva-

nju v skromnih prostorih društva »Ivan Trinko« v Čedadu, in ki je zdaj široka zavest dobro organizirane skupnosti, ki doma in po svetu ve, kam spada in kaj ji pritiče.

Nekaj teh misli je na uvodu zadnje prireditve nakazal tudi Sandro Pascolo, ki je v imenu prirediteljev pozdravil številno občinstvo in predstavnike izvoljenih ustanov ter slovenskih organizacij tudi s Tržaškega in Goriškega.

»Dan emigranta« je imel izrazito kulturno razsežnost, in množici hvaležnega poslušalstva so se na tej ravni predstavili: pevski zbor »Pod Lipo« iz Barnása in »Naše vasi« iz Tipane, pesnica Silvana Palletti, člani Beneškega gledališča in Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta, mladi

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 17. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledarček; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Ne bom«, radijska igra; 11.00 »Opresti, ne juriš?« ali prebiranje vsakdana; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00-19.00 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 18. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Primorski emigranti od Soče do Mlade Soče — pričevanja o l'uđch in društvih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Potovanje proti zrelosti; 12.00 Skok v preteklost; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otrški kotichek: Glasbeni vrtiljak; 14.30 Povejmo glasbo: Spomin na Woodyja; 15.00 Roman v nadaljevanjih: »Križanovska: »Nemeza«; 15.30 Mi mladi; 16.00 Poezija slovenskega zapada; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinist Črtomir Šiškovič in pianist Igor Lazko; 18.30 Povejmo glasbo: Top lestvica; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 19. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Od trte do vina; 12.15 Analiza enogastronske ponudbe naše dežele; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Govorimo o glasbi; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Križanovska: »Nemeza«; 16.00 Gastronomska kultura skozi tisočletja; 16.30 Analiza enogastronske ponudbe naše dežele; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinist Črtomir Šiškovič in pianist Igor Lazko; 18.00 Domini Smole: »Antigona«, drama v dveh delih; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 20. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Zdravnik in pacient; 12.00 Zrcalce, zrcalce, povej!; 12.40 Nekaj besed o medu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Moški zbor Davorin Jenko iz Cerkelje na Gorenjskem; 13.40 Povejmo glasbo: Živ-žav; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Od Milj do Devina; 14.40 Povejmo glasbo: Drugačen glas; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Križanovska: »Nemeza«; 16.30 Moda skozi čas; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Skladatelj Aldo Michelini: Tre movimenti za klavir; 18.00 Literarne podobe: »Slovenska postna premišljanja«; 18.25 Povejmo glasbo: Ko pogledam v nebo; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 21. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Med nebom in zemljo 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Križanovska: »Nemeza«; 15.30 Problemi sodobne družbe; 16.00 Poezija slovenskega zapada; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Ženski zbor »Brunnsbokören« iz Göteborga na Švedskem; 18.00 Četrtekova srečanja: Tigrova duša — spomini na Alberta Rejca; 18.30 Povejmo glasbo: Naši toni; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 22. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Izkustvo film (I.); 12.00 Izkustvo film (II.); 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Moški zbor Liko Verd z Vrhniko; 13.40 Povejmo glasbo: LP tedna; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otrški kotichek: Rišite z nami!; 14.30 Povejmo glasbo: Okoli po svetu; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Križanovska: »Nemeza«; 15.30 »Krivi preroki«; 16.00 Glasbene diagonale; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Povejmo glasbo: Re-
vival za danes; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 23. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Človek in okolje 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Rožice te Čaninaue«; 15.00 Drugi program, vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Katja Milč; 18.00 »Oprosti, ne juriš? ali prebiranje vsakdana; 18.30 Povejmo glasbo: V ritmu jazza; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Slovenske zadruga na Koroškem

■ nadaljevanje s 1. strani

podružnici), 4 živinorejske in 1 semenarsko zadrugo. Vsa ta organizacija je nastala leta 1921, potem ko je razpadla monarhija in je meja ločila koroškoslovenske zadruga od slovenske zadruga zveze s sedežem v Celju. Ob nastopu zadnje vojne so bile zatrite po Nemcih, po vojni pa so spet zaživele. Danes zaposlujejo skupaj nad 200 ljudi.

Sodobne zahteve so terjale strnitev dejavnosti, okrepitev posojilništva, tako da je sedaj osrednji zavod teh hranilnic osrednjega banka imenovana Zveza Bank v Celovcu (Paulitschgasse 7). Leta 1983 so v okviru trgovskega oddelka ustanovili še oddelke Export-Import, ki je povezal zunanjetrgovinsko dejavnost. Le-ta se je izredno razvila, saj je zveza udeležena pri več zunanjetrgovinskih družbah. Iz poslovnega poročila zveze je razvidno, kolikšna je bila udeležba v teh družbah, in sicer v Celovcu: Carimpex (100%), Korotan (25%), turistični Cartrans (58%); na Dunaju: Jugo-Trade (100%), v Münchnu: Finex (35%), v Št. Janžu v Rožu: Intermercator (49%), v Gradcu: Sateco (60%).

Dunajska Jugo-Trade sama pa je udeležena še pri družbah Finex (49%) v Münchnu, pri Jugo-Trade (100%) v Neu Iselburgu in pri Jugo-Trade (100%) v Solunu. Celovski Korotan pa ima podružnico istega imena tudi v Gorici.

Razvoj vsega združenja je bil uspešen, kljub razmeroma neugodnemu gospodarskemu stanju v svetu. Ta razvoj bi potrjeval ugotovitve, ki jih je podal glede slovenskega gospodarstva na splošno že dr. Tousseint Hočevar, profesor gospodarskih ved na univerzi v New Orleans (ZDA). V prejšnjem stoletju je npr. Prešeren z ovrednotenjem slovenskega jezika vzbudil zaupanje v slovenstvo med domačim izobraženstvom, kar je kasneje prineslo tudi ustanavljanje gospodarskih družb in številnih posojilnic, iz katerih se je oblikovala struktura slovenskega gospodarstva. Slovenstvo je namreč zadobilo svoj smisel. Danes vidimo prav tako, da je v gospodarstvu narodna misel tvorna, ustvarjalna, konkurenčna in pomeni močan dejavnik za splo-

šni gospodarski razvoj. (T. Hočevar: Slovenski družbeni razvoj, New Orleans 1979).

Tudi v slovenskem zamejstvu je preživetje slovenske skupnosti možno le na podlagi lastnega gospodarskega razvoja, pravih naložb, ki ustvarjajo neodvisna delovna mesta, tako da na zaposlene ni mogoče izvajati nacionalističnega pritiska s strani tujih odkrito ali prikrito nacionalistično usmerjenih delodajalcev.

š.

Tudi Sovjeti v Seulu

Južna Koreja je z navdušenjem sprejela odločitev Sovjetske zveze, da se bo udeležila letošnjih olimpijskih iger v Seulu. Predsednik organizacijskega odbora letnih olimpijskih iger je izjavil, da je prisotnost Sovjetov jamstvo za uspeh letošnjih iger. Ta prisotnost, je nadaljeval predsednik odbora, je tudi drugače pomembno dejanje, saj bo prispevalo k miru na svetu. Hkrati je izrazil upanje, da se bo Severna Koreja odpovedala zahtevi po soorganizaciji olimpiade in da bo na olimpijskih igrah prisotna kot ena nastopajočih držav.

Severna Koreja je medtem tudi uradno sporočila, da ne bo sodelovala na olimpiadi, ki bi jo priredila samo Južna Koreja. Mednarodni olimpijski odbor je predlagal Severni Koreji, da bi gostila pet športnih panog, od katerih bi le dve bili popolni. Severna Koreja je to ponudbo odklonila in zahtevala, naj bi na njenem ozemlju priredili tekmovanja v šestih športnih panogah.

25. DAN EMIGRANTA V ČEDADU

■ nadaljevanje s 1. strani

gojenci Glasbene šole iz Špetra ter muzikantje v tradicionalnem in modernem slogu.

Dva povabljeni govornika sta dala aktualno političen pečat čedajski prireditvi. Socialistični poslanec Renzulli je spregovoril o družbeno-gospodarskih problemih Benečije ter se je mimogrede dotaknil tudi zaščitnega zakona za slovensko skupnost. Slednjo problematiko pa je širše razvil komunistični senator Stojan Spetič.

Aleksander Dubček je spregovoril

Glasilo italijanske komunistične partije »l'Unità« je v nedeljo, 10. t.m., objavilo intervju z Aleksandrom Dubčkom, ki je bil pred 20 leti na čelu gibanja, znanega z imenom »Praška pomlad«. Pred 20 leti je bil namreč Aleksander Dubček izvoljen za glavnega tajnika češkoslovaške komunistične partije, s čimer se je začelo razdobje, ki je na Češkoslovaškem znano kot »socializem s človeškim obrazom«. Perestrojka je nujna, je dejal Dubček, in jo podpiram, ker menim, da je zelo podobna dejanskosti, s katero smo se mi soočali pred 20 leti. Mislim, da smo izgubili veliko časa. Mislim na to, kar bi v teh letih lahko uresničili, če bi nam bilo dovoljeno, mislim na pridobitve, ki bi jih lahko uresničili v naši državi.

Tako je še dejal Aleksander Dubček, ki je že nekaj let upokojenec. Na vprašanje

časnikarja, ali si ima kaj očitati, je Dubček odgovoril, da si po vesti ne more ničesar bistvenega očitati, kajti med ljudstvom na Češkoslovaškem je leta 1968 zmagala politika, ki so si jo zamislili tedanji voditelji. Na vprašanje, kako je živel po izključitvi iz komunistične partije, je Dubček dejal, da je bilo njegovo življenje podobno življenju zapornika, čigar koraki po zelo omejenem prostoru so pod nadzorstvom. »Stalno so mi tudi dajali razumeti, da živim ob robu dogajanja. Seveda sem lahko bral, a ne vsega na glas,« je še dejal bivši češkoslovaški voditelj Dubček.

—o—

France Popit ne more več kandidirati za predsednika predsedstva SR Slovenije, ker ima za seboj že dva mandata. O kandidaturah je že razpravljalo predsedstvo SZ DL Slovenije.

SZ in Poljska

»Državne meje v Evropi so nedotakljive. Za te meje se je Stalin boril kot lev«. Tako je dejal sovjetski državni poglavar Andrej Gromiko, ko je v Kremlju sprejel podpredsednika poljskega parlamenta Rakoskega, ki je v lanskem decembru postal član političnega urada poljske komunistične partije. »Ena največjih pridobitev poljskih demokratičnih sil v zadnjih 40 letih je bila, je naglasil Gromiko, odprava napetosti na vzhodni meji. Zahodni zavezniki so po osvoboditvi Poljske hoteli, da bi na Poljskem ostal na oblasti stari režim, medtem ko je bila Sovjetska zveza nepopustljiva in zahtevala, naj Poljska postane država, ki bo prijateljica s Sovjetsko zvezo. Andrej Gromiko je pohvalil prizadevanja sedanjih poljskih voditeljev in vzel na znanje, da se ti voditelji zavzemajo za uresničitev poljske poti v socializem. Pristavil pa je, da sam obstoj Sovjetske zveze predstavlja veliko pomoč socialistični Poljski, čeprav Sovjetska zveza nikakor noče vsiliti svojih stališč poljskemu političnemu vodstvu. »Toda če pogledamo zemljevid, lahko rečemo, je še poudaril Gromiko, da je Sovjetski zvezi in Poljski usojeno imeti samo prijateljske in dobrososedske odnose«.

Pred reformo kmetijstva v SZ

»Perestrojka«, ki jo je uvedel sovjetski voditelj Gorbačov, sega tudi na kmetijsko področje, ki je že od nekdaj kritično za sovjetsko gospodarstvo. Sovjetski tisk je pred dnevi objavil zakonski predlog o reformi. Glavna novost je večji manevrski prostor za zasebno pobudo znotraj kolhozov, to je kolektiviziranih kmetijskih podjetij. Prvič je tudi padla odločitev o možnosti neposrednih gospodarskih odnosov med posameznimi kolhozi in zahodnimi trgovinskimi partnerji. O besedilu, ki je bilo včeraj objavljeno, bo zelo verjetno stekla razprava letošnjega marca na vsedržavnem kmetijskem kongresu, prvem po letu 1969 in četrtem od boljševiske revolucije. Predlog predvideva, da bodo kolhozniki smeli uporabljati družbena tehnološka sredstva in zemljo v zasebne namene. Kolhozniki so že doslej razpolagali z manjšimi zemljišči, ki so jih smeli obdelovati za lastne potrebe in z lastnim orodjem. Razsežnost teh zemljišč naj bi sedaj močno razširili. Obenem bodo tudi formalizirali takoimenovano »družinsko pogodbo«, ki so jo lani uvedli poskusno. Ta pogodba omogoča družinam po posameznih kolhozih, da prevzamejo v lastni režiji nekatere proizvodnje kolektiviziranega podjetja. Poskusno obdobje je namreč pokazalo, da se je na ta način proizvodnja močno povečala. Posamezni kolhozi bodo prvič v svoji zgodovini po reformi smeli neposredno nastopati na tujih tržiščih, tudi zahodnih, vendar na lastno tveganje: država ne bo krila morebitnih izgub. Pomembna novost je tudi liberalizacija delavske mobilite. To pomeni, da bodo kolhozniki lahko zapustili svoje podjetje, kar je bilo doslej zelo otežkočeno. Štipendisti bodo sedveda morali povrniti pred tem denarna sredstva za svoj študij.

Papež Janez Pavel II. ob novem letu

V Vatikanu je bilo pred dnevi srečanje med papežem Janezom Pavlom II. in diplomatskim zborom, torej 85 veleposlaniki držav, ki imajo urejene diplomatske odnose s Svetim sedežem. To je že tradicionalno srečanje za izmenjavo novoletnih voščil in papežev govor o najbolj žgočih vprašanjih v svetu.

Janez Pavel II. je omenil vsa žarišča napetosti in oboroženih spopadov in močno poudaril vrednoto miru. Spregovoril je o vojni med Iranom in Irakom, o Afganistanu, o Srednji Ameriki in Bližnjem vzhodu.

Beri - širi - podpiraj »NOVI LIST«

du. Prizadevanja za mir morajo sloneti na moralnih in pravnih načelih, spoštovanju neodvisnosti vseh narodov, premagovanju razkoraka med Severom in Jugom ter boju zoper lakoto. Sv. oče je še posebej poudaril versko svobodo.

Najdlje pa se je ustavil pri sovjetsko-ameriških pogajanjih za zmanjšanje jedrske oborožitve. Velesili imata zaslugo, da sta s pogodbo, ki je bila podpisana v Washingtonu, ustvarila čisto nov položaj. Uničenje evroizstrelkov pa mora biti le prva, ne pa zadnja poteza pri pogajanjih. Cilj mora biti odprava vsega jedrskega orožja in uporaba ogromnih sredstev, ki se namenjajo za orožje, za odpravo lakote in zastonosti. Nujno bi bilo tudi takoj odpraviti kemično orožje. Ob vsem tem pa je treba paziti, da se ne sproži nova oboroževalna tekma na konvencionalnem področju. Ravnovesje sil, za katerega velesili menita, da je nujno za varnost, naj se išče na najnižji možni stopnji.

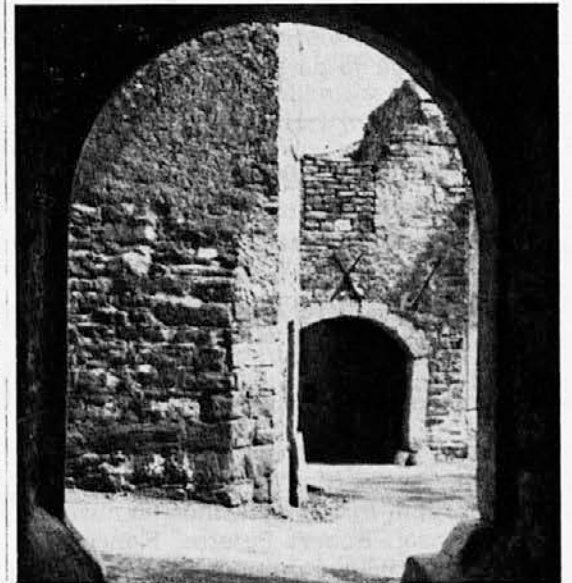
Papež je sprejel tudi 2.000 udeležencev mladinskega srečanja o kmetovanju in o-

kolju, ki ga je priredila v Rimu italijanska zveza neposrednih obdelovalcev. Spregovoril jim je o umnem izkoriščanju naravnega bogastva ob spoštovanju naravnih zakonitosti in okolja.

—o—

BO SOVJETSKA VOJSKA ZAPUSTILA AFGANISTAN?

Svetovno javnost je presenetila vest, češ da obstajajo stvarne možnosti, da bi Sovjetska zveza začela umikati svoje čete iz Afganistana, če bi do marca dosegli sporazum med Pakistanom in Afganistanom v Ženevi. Za Sovjetsko zvezo je prav uspeh teh sporazumov nujen pogoj za umik čet. S tem v zvezi je ameriški zunanji minister Shultz izjavil, da bo njegova vlada zahtevala, naj se vsi sovjetski vojaki vrnejo v domovino v dveh mesecih.

200-letnica naselitve Avstralije

V Avstraliji se ob slovesnostih, ki jih prirejajo ob 200-letnici naselitve te celine, vrstijo tudi polemike glede stanja in krivic, ki se godijo avstralskim domorodcem. Voditelji avstralskih aborigenov namreč ugotavljajo, da so belci od naselitve do danes izvedli pravi pokol in da tudi sedanje diskriminacije kažejo, da avstralska država kljub finančni podpori domorodnemu prebivalstvu, v bistvu ni naklonjena. Ob teh izrazih nezadovoljstva samih domorodcev pa so tudi številni belci izrazili podobna stališča. Tako je Zveza avstralskih učiteljev napovedala, da bo bojkotirala slovesnosti ob 200-letnici. Celotni minister za šolstvo je izrazil mnenje, da je avstralsko zgodovino pisje bilo doslej krivično do aborigenov. Sam avstralski ministrski predsednik Bob Hawke se je v svojih uradnih izjavah zavzel, da bi ob letošnjem jubileju vlada sprejela vrsto ukrepov, ki naj bi o-

mogočili preživetje 230 tisoč avstralskih domačinov. Opozicija v Avstraliji očita ministrskemu predsedniku, da je v teh svojih izjavah preveč naklonjen in popustljiv.

—o—

JAKEŠ V MOSKVI

Novi glavni tajnik češkoslovaške komunistične partije Miloš Jakeš je bil te dni na obisku v Moskvi, kjer je imel pogovore z glavnim tajnikom sovjetske komunistične partije Mihailom Gorbačovom. Slednji je med večerjo, ki jo je priredil na čast gostu, spregovoril o tem, da tako sovjetska kot češkoslovaška komunistična partija imata podobne pogiede na socializem in mednarodno stanje. Gorbačov se je zavzel, da bi med Sovjetsko zvezo in Češkoslovaško prišlo do večjega sodelovanja na gospodarskem in tehnično-znanstvenem področju.

Koncerta božičnih pesmi

V stolnici svetega Justa v Trstu je bil v nedeljo, 10. t.m., tradicionalni koncert božičnih pesmi, ki ga je priredila Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta. Na koncertu so nastopili Združeni pevski zbori, v glavnem mladi glasovi. Jedro zbora je sestavljal Tržaški mešani zbor, ki ga vodi Andrej Pegan. Tem pevcem so se pridružili še nekateri člani pevskih zborov iz Mačkoli, Barkovelj, z Opčin, od Svetega Ivana in nekateri posamezniki, ki pojejo pri drugih zborih. Koncert je odlikovala dobra izbira sporeda, saj so pevci začeli z dvema latinskima skladbama: gregorijansko »In natali Domini« in Praetoriusovo »Puer natus«. Sledile so si priljubljene in tradicionalne božične pesni skladateljev Tomca, Vrabca, Hareja, ki je za mešani zbor priredil Vodopivčevo Blaženo noč, Merkuja, Vavkena, Riharja in Gačnika. Skupno je zbor zapel 13 pesmi, solo točke Vavkenove »Zveličar preljubi«, Riharjeve »Poglejte, čudo se godi« in Gačnikove »Vstanite, pastirji« je zapela sopranistka Marta Fabris. Vsa cerkev pa je na koncu skupaj s pevci

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu, Donizettijeva 3, priredi v ponedeljek, 18. januarja, večer, na katerem bo predaval dr. Vinko Škafar na temo »Bioetika ali meje genetične revolucije (možnosti, zlorabe, zadržki)«. Začetek ob 20.30.

zapela Sveto noč. Na orgle je zbor spremljal prof. Tomaž Simčič, spored je povezovala Giorgina Pisani, priložnostno misel pa je podal prof. Robert Petaros. Koncert bo zbor ponovil prihodnjo nedeljo, 17. januarja v cerkvi Rožnovenske Matere božje v Portorožu.

Tudi v Nabrežini so prejšnjo nedeljo priredili božični koncert, pri katerem je sodeloval mladinski mešani zbor iz Budanj pri Vipavi, ki ga vodi Marjan Prašek. Zbor je zapel 10 pesmi, med katerimi je še posebej bila zanimiva skladba »Jezusovo rojstvo«, ki jo je po evangeljskem besedilu napisal Jože Trošt. Božično misel je na koncertu v Nabrežini podal komenski kaplan Andrej Vovk. Na koncertu je sodeloval tudi domači ženski cerkveni zbor.

Božični koncert je bil priložnost za nagrajevanje najlepših jaslic, ki so jih izdelali otroci nabrežinske fare. Ocenjevalna komisija ni imela lahkega dela in je zaradi tega podelila tri ex aequo priznanja. Nagrade so prejeli: Andrej Peric, Matej in Matejka Gruden in Adrijan Gerli.

—o—

Usoda žaveljske čistilnice nafte Aquila je zapečaten. Ohranjeno bo obalno skladišče nafte, nastalo naj bi novo tekstilno podjetje ter še novo industrijsko podjetje. Za nekatere delavce je bila podaljšana dopolnilna blagajna.

Dve krstni prireditvi SSG

Ta teden nam je Slovensko stalno gledališče pripravilo kar dve premieri. V petek gostuje v abonmaju Mestno gledališče ljubljansko s »Ptiči«, znamenito Aristofanovo komedijo v predelavi Milana Jesiha, dan pred tem pa je bila v okviru komorne odra premiera Smoletovega Krsta pri Savici, petega dela iz letošnjega repertoarja Slovenskega stalnega gledališča. Da je prišlo do sovpadanja obeh predstav, so krivi noveletni prazniki in tehnični zapetljaji pri postavitvi dela, ki začenja pomemben ciklus novosti v programu našega gledališča.

Smoletov Krst pri Savici, ena temeljnih slovenskih povojnih dram, je namenjen v prvi vrsti šoli, a tudi vsem tistim, ki jim je do sodobnega gledališča in do poznanja našega kulturnega bogastva. Za-

to je gledališko vodstvo sklenilo, da na predpremiero povabi slaviste in profesorje višjih srednjih šol, ki naj bodo prvi ocenjevalci tega projekta. V ulici Petronio upravičeno upajo, da bodo šolniki znali pravilno vrednotiti to pobudo za večjo povezanost gledališča s šolo in da se bodo vabilu odzvali polnoštevilno.

Po predstavi je predviden pogovor s teatrologom Andrejem Inkretom, avtorjem priredbe in spremnega eseja, Jožetom Babičem in ravnateljem Miroslavom Košuto, ki se bodo tudi dogovorili o številu in razporedu šolam namenjenih matinej.

V gledališču opozarjajo, da je število sedežev strogo omejeno, zato priporočajo, da si vsaj za prve predstave vstopnice pravočasno zagotovite pri blagajni Kulturnega doma ali po telefonu 734-265.

V Štivanu je umrl Alojz Legiša

Alojz Legiša, vsi so ga poznali za Gigita Čcnčkova iz Štivanja. Vsi so vedeli za njegovo globoko navezanost na domačo kraško zemljo, na domači svet in zvestobo narodu. Njegov pogreb, 12. t.m., je dokazal, da so ga ljudje cenili in imeli radi in da jim bo kot pokončen mož dolgo ostal v spominu širšega kroga ljudi.

Bil je to zadnji vrtnar v grajskem vrtu v Devinu, kjer je danes občinski otroški vrtec in eden tistih zadnjih slovenskih kraških grč, ki so prav iz ljubezni do zemlje, ki so jo obdelovale in iz zvestobe narodu in narodnim tradicijam, katerim so pripadale, že takoj po vojni čutile potrebo, da se tudi osebno aktivno angažirajo v slovenskem političnem, kulturnem in gospodarskem življenju. Tako je Alojz Legiša še kot mlad mož stopil v vrste Slovenske demokratske zveze in bil eden najbolj zvestih obiskovalcev tedenskih sestankov, ki so se odvijali v prostorih bivše gostilne Grilanc

v Nabrežini. Bil je večkratni kandidat na občinskih volitvah v devinsko-nabrežinski občini tudi po ustanovitvi Slovenske skupnosti. Tudi zato mu je ob slovesu spregovoril predstavnik Slovenske skupnosti Antek Terčon, ki je v svojem nagovoru poudaril njegovo »pripravljenost pomagati, zlasti ko je šlo za koristi skupnosti«.

Bil pa je Alojz Legiša tudi več let upravitelj Hranilnice in posojilnice v Nabrežini, kjer se je zavzemal za interese domačinov, ki so se zatekali po pomoč. Človek torej, ki je aktivno živel svojo narodnost in prepričanje, kot je tudi v poslovnih besedah poudaril župnik Ivan Kretič, ki je daroval pogrebno mašo. Pesem »Gozdič je že zelen«, ki so jo pevci Fantov izpod Grmade kot zadnjo zapeli na devinsko-štivanskem pokopališču, je zato bila še toliko bolj občutena.

Zeni Ani in hčerki Mili izreka tudi naš list občuteno sožalje.

Stanje gledališč v Italiji

Italijanska ustanova, ki ščiti interese avtorjev in založb — SIAE — je objavila zanimivo statistiko o sedanjem stanju italijanskih gledališč. V pretres so vzeli tudi stanje dvoran.

V primerjavi z letom 1973 so gledališča v Italiji doživela velik preporod. Povsod je opaziti večje zanimanje in ni slučaj, da se je v tem obdobju skoraj podvojilo število gledalcev, ki redno zahajajo v gledališče. Pozitivne premike beležijo tudi za koncerte tako klasične kot jaaz in sodobne komercialne glasbe. Najbolj občuteno krizo doživljajo kinodvorane. Leta 1973 je v Italiji delovalo 11 tisoč kinodvoran, leta 1986 pa so jih v vsej državi našli samo 5.400.

V nadaljevanju poročila je razbrati tudi zanimiv podatek, da se je bistveno povečalo število predstav, ki niso bile vezane na gledališče ali koncertne dvorane. Marsikje, kjer ni mogoče uporabljati podobnih dvoran, uprizarjajo gledališke predstave in koncerte v cerkvah, telovadnicah, šolah in sploh v podobnih zasilnih prostorih. To seveda odpira tudi vprašanje uporabnosti takih prostorov, a je zaenkrat težnja po decentralizaciji gledaliških predstav in koncer-

tov tako močna, da ni mogoče misliti, da si ne bi ljudje pomagali kot morejo, ker, kot je znano, v vsej državi primanjkuje primernih prostorov, dvoran, gledališč in oper.

—o—

ANTIFAŠIZEM ŠE VEDNO AKTUALEN

▮ nadaljevanje s 1. strani

republiške ustave so pred več kot 40 leti imeli pred očmi tudi problematiko narodnih oziroma jezikovnih manjšin in zato imamo v temeljni listini italijanske republike zlasti 6. člen in je manjšinska zaščita omenjena tudi v enem prehodnih ustavnih določil. Prepoved ustanavljanja fašistične stranke je bila upravičena ne tamo tik po zrušenju črnega režima, temveč je aktualna tudi zdaj in bo ostala takšna v prihodnosti.

—o—

Svet republik in pokrajin skupščine SFRJ je odobril resolucijo o družbeno-gospodarskem razvoju Jugoslavije za l. 1988.

Deželna konferenca o kmetijstvu

V Vidmu je 8. in 9. t. m. potekala deželna konferenca o kmetijstvu, katere se je tokrat udeležil sam minister za kmetijstvo Filippo Maria Pandolfi, ki je zaključil prvi dan zasedanja. Vladni predstavnik je osredotočil svoj poseg na analizo statističnih podatkov, iz katerih izhaja, da je dežela Furlanija-Julijska krajina na enem prvih mest, kar zadeva osebni dohodek kmetov. Dejal je, da bi morali biti deželni kmetovalci za zgled ostalim, zlasti kar se tiče organizacije in tehnološkega napredka.

Za našega, slovenskega kmeta, so bili brez dvoma važnejši posegi, ki so se približevali kmetijstvu na Krasu. Prvi je spregovoril tajnik Kmečke zveze Edi Bukavec, ki je kritiziral premajhno občutljivost oblasti do problemov, ki zadevajo kraškega kmeta. Ponovno je opozoril na veliko škodo, katero je naši manjšini povzročilo nediskriminirano razlaščenje, saj je bilo le na Tržaškem razlaščenih nad 30 odstotkov kmetijskih površin. Poleg tega tržaška občina in trgovinska zbornica ne kažeta pravega posluha za kmetijske probleme. Tržaška pokrajina je šele v zadnjih letih občutljivejša za to problematiko. Bukavec je ob koncu svojega posega zahteval, da bi izdelali poseben načrt za razvoj kmetijstva na Tržaškem, katerega bi morale podpreti vse javne uprave in v prvi vrsti deželna vlada.

Novoizvoljeni predsednik Pokrajinske zveze neposrednih obdelovalcev prof. Nevo Radovič je svoj poseg osredotočil na agroturistične dejavnosti. Te pobude so lahko zelo koristne, vendar bi zahtevale spremembo deželnega zakona o kmečkem turizmu, tako da bi ustrezal specifičnim po-

trebam. Radovič je tudi nanizal vrsto konkretnih predlogov, ki zadevajo strokovno usposabljanje kadrov, izgradnjo eksperimentalnih objektov, revitalizacijo kmečkih površin in drugo.

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka se je v svojem daljšem posegu dotaknil predvsem vprašanja tistih kmetovalcev, ki se samo delno ukvarjajo s kmetijstvom. Teh je po našem Krasu največ. Skromne obdelovalne površine in velika razdrobljenost posestev silijo kraškega kmeta, da si išče druge, stalne zaposlitve in da se s kmetijstvom bavi v času, ki mu preostaja. S tem se odreka prostemu času in tako bistveno pomaga, da se ohranja kmetijstvo pri nas. Tem požrtvovalnim ljudem je treba omogočiti enake pogoje, kot jih imajo kmetje v nižinskih predelih Furlanije. Samo tako bomo na Krasu ohranili tiste kmečke dejavnosti, ki so zanj značilne in ki so si pridobile že velik ugled tudi izven meja naše dežele.

—o—

Gostovanje Mestnega gledališča ljubljanskega v Kulturnem domu v Gorici

ALEKSANDER GELMAN

K L O P C A

Režija: Marjan Bevk

V ponedeljek, 18. januarja ob 20.30 ABONMA RED A

v torek, 19. januarja ob 20.30 ABONMA RED B

—o—

V deželnem svetu Furlanije Julijske krajine je v teku razprava o zakonskem osnutku, ki na novo ureja vprašanje decentralizacije v deželnih strukturah.

SREČANJE V ČEDADU

V ponedeljek, 11. t. m., je bilo v Čedadu srečanje med predstavniki slovenskih kulturnih društev v videmski pokrajini in zastopstvom deželnega tajništva Slovenske skupnosti, ki je bilo namenjeno razpravi o novem zakonskem predlogu SSK glede globalne zaščite Slovencev v Italiji.

Po pozdravnih besedah prof. Viljema Černota in predsednika SSK Marjana Terpina je strankin deželni tajnik Ivo Jevnikar predstavil besedilo zaščitnih določil. Poseben poudarek je posvetil članom, ki so posebnega pomena za Slovence v videmski pokrajini. O tem je nato tudi tekla razprava, ki je bila zelo stvarna in koristna. Deželno tajništvo jo bo upoštevalo pri dokončnem oblikovanju besedila še ta teden.

UMRL JE STAROSTA PRIMORSKIH DUHOVNIKOV FRANCE PREMRL

V bolnišnici v Sempetru je v ponedeljek, 11. januarja, umrl starosta duhovnikov koprške škofije, upokojeni župnik Franc Premrl, ki bi prihodnjega 5. marca dopolnil 89. leto. Pogreb je bil v sredo, 13. t. m., v Podragi, kjer je preživel zadnje leto, v preteklosti pa je bil tam skoraj 40 let župnik, in sicer od leta 1929 do 1967, ko se je kot upokojenec umaknil v Osek.

Gospod Franc Premrl je bil posvečen v duhovnika leta 1926 v Gorici. Preden je prišel za župnika v Podrago, je bil kaplan v Tolminu. Pozneje je 12 let upravljal tudi Lozice, eno leto pa je učil slovenščino v malem semenišču v Vipavi.

Rajnik je bil znan tudi kot nabožni pisatelj, predvsem pa kot pisatelj, prireditelj in dramaturg poljudnih, večkrat šaljivih del, ki so preromala prosvetne dvorane na Primorskem. Nekaj jih je izšlo tudi v knjižni obliki, večinoma v Gorici.

LEV DETELA

Dunajski valček

3 za izgubljeno preteklost

Roman desetih srečanj in pričakovanj

»Pa mi ni vseeno, gospa Sternberg,« sem jo ogovoril z njenim družinskim imenom.

Zdrznila se je.

»Od kod me poznate?« je vprašala.

»Od doma, iz naših krajev ob Dravi ...«

»Torej je tudi vas zaneslo po svetu ...« je rekla otožno.

»Na Dunaju sem samo poklicno, gospa,« sem dejal.

»Jaz sem tu že celo večnost,« je rekla. »Leta tečejo in malo dobrega prinašajo!«

»Zakaj ste tako pesimistični,« se mi je zareklo. »Stvari moramo gledati tudi na lepši način, v svetli luči ...«

»Haha, vi ste velik optimist,« se je bridko zasmejala. »Besede trosite kar iz rokavov, pri tem pa sploh ne veste, kaj se godi z drugimi ljudmi ... Naš grad na primer, gospod, je ob koncu vojne zgorel ... Moj oče se je umaknil takrat sem v Avstrijo, kjer imamo manjše posestvo ... Moj mož je padel na fronti ..., a to ni vse ...«

»Vaš mož?«

»Major Berger ...«

»Nisem vedel, da ste bili poročeni ... Zelo žal mi je, da vas je doletela ta usoda ... Vojna je bila strašna ... Čeprav sem do rastele šele ob osvoboditvi ...«

»Zame tisti konec ni bila osvoboditev ...«

»Kakor se vzame, gospa!«

»Ja, ja, vem, da ste se osvobodili,« je zdaj nenadoma zaklicala po slovensko in prekinila najin dosedanji nemški razgovor. »Toda s to svobodo je čudna reč ... Enkrat tako, potem drugače ...«

»Ne razumem, kaj mislite,« sem jo nejevoljno prekinil. »Kaj bi ne bilo bolje, da bi vas pospremil nazaj v mesto? Vedno močnejše dežuje!«

»Morda vam bom kdaj povedala svojo življenjsko zgodbo, čeprav vas ne poznam, gospod ...«

»Lebič,« sem se predstavil. »Kot otrok sem večkrat zašel pred vaš nekdanji lepi grad ob Dravi ...«

»Čez katerega ruševine se zdaj plazijo strupene kače, medtem ko iz ocrnelega zidovja poganjajo koprive in bršljan,« je suho pristavila.

»Jaz nisem kriv za vse to, kar se je zgodilo ...,« sem ji rekel. Moje besede so nekako prazno zveneale nad trudnim šumenjem donavskih valov.

»To ni Drava,« je rekla.

»Ja, res ni,« sem se zasmel. »Veste, prej, ko sem se sprehajal preko mosta, sem imel iste misli. To ni najina Drava, gospa Ana Marija, in to ni vaš lepi grad s cipresami in platanami, pod katerimi ste se sprehajali, medtem ko sem še kot otrok stal pri grajskih vratih in vas naskrivaj opazoval ...«

»Res?« se je otožno nasmehnila.

»Greva v mesto?« sem spet vzpodbudno pristavil. »Kaj bi tu v temi!«

Obrnila se je proti obrežju in mi prikimala. Videl sem, da ima solzne oči.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»Lokev skozi čas« - zanimiv zbornik o zgodovini kraške vasi

Pred nekaj meseci je Znanstveni inštitut Filozofske fakultete v Ljubljani izdal zbornik z naslovom »Lokev skozi čas«. Gre za zanimivo zgodovinsko publikacijo, ki osvetljuje bližnjo in daljno preteklost te znane kraške vasi. Začenja se z uvodom v slovenščini, italijanščini in nemščini, ki ga je napisal sedanji zvezni načelnik uprave za zunanje konzularne zadeve v Beogradu Drago Mirošič, ki je sam doma iz Lokve. Tako pravi med drugim: »Lokev je najbolj znana po čudoviti podzemeljski jami Vilenici, katere sloves je bil do odkritja Postojnske jame razširjen po vsem svetu. Sedaj je ponovno odprta za javnost in v njej vsako leto prirejajo večere poezije z mednarodno udeležbo in nagrado Vilenica, kar znova nosi njeno ime v svet. Naj omenim tudi Tabor, utrdbo, ki so jo Lokavci zgradili sredi vasi in že več kot petsto let kljubuje času; postal je simbol vasi, boja za obstanek, narodne zavesti in napredne misli. V njem je domovalo napredno domače kulturno društvo, ki so ga ustanovili v obdobju narodnega prebujanja«.

Ivan Gams je prispeval zemljepisno-geološki opis kraja. Članek »Lokev — zemlja in ljudje«, pa je tudi zapis o tem, kako so Lokavci s trdim delom dali pokrajini podobo, ki jo še danes lahko gledamo.

Znani slovenski zgodovinar Ferdo Gestrin je napisal esej »Lokev in boj za trgovinske poti« v srednjem veku. Lokev je namreč bila naseljena že v daljni preteklosti, saj o tem pričajo zanimive arheološke najdbe. Prvi pisani podatki o

Lokvi so iz 12. stoletja. Že v poznem srednjem veku je skozi Lokve šla izredno pomembna trgovinska pot, ki je povezovala zaledje s Trstom, se pravi z morjem. V arhivskih virih je Ferdo Gestrin našel veliko zanimivih podatkov o trgovinskem prometu, ki je šel skozi to vas. Mitnica v Lokvi je v listinah prvič omenjena leta 1286. Smatrali so jo kot eno izmed pomembnejših prometno pristojskih postaj goriško-tirolskih grofov na naših tleh. Mitnica v Lokvi pa je odigrala pomembno vlogo tudi v 15. in 16. stoletju, ko je Trst skušal utrditi svojo vlogo v trgovinskem prometu.

V zborniku »Lokev skozi čas« lahko preberemo tudi obsežno študijo o turških vpadih na Kras in njihovih posledicah. Esej je prispeval zgodovinar Ignacij Vojč. Avtor pregledno prikaže kronološko sosledico turških vpadov na slovensko ozemlje in Kras. Turki med svojimi pohodi proti Furlanski nižini niso prizanesli Lokvi. Tako je recimo znano, da so leta 1527. zažgali vas. Članek je dragocen in zanimiv, še posebej, ker slovensko zgodovino pisje ni posvečalo veliko pozornosti obdobju turških vpadov. Peter Fister piše o pomenu kmečkih utrd v 15. in 16. stoletju na Slovenskem. Med odločilne vzroke, ki so silili ljudi, da so gradili utrdbe, so seveda napadi turških hord. Imele pa so tudi širšo strateško vrednost v bojih proti muslimanskim vdorom v Srednji Evropi. V prispevku avtor predstavlja tudi tipologijo taborov in drugih kmečkih utrd na Slo-

dalje na 8. strani ■

Slovenski prevod zgodovinske monografije Jožeta Pirjevca »Tito, Stalin in Zahod«

V zbirki Družboslovje založbe Delavska enotnost v Ljubljani je izšel slovenski prevod knjige tržaškega zgodovinarja univerzitetnega profesorja Jožeta Pirjevca Tito, Stalin in Zahod. Studija je že pred leti vzbudila pozornost. Izšla je v italijanščini leta 1985 pri Založništvu tržaškega tiska. Zdaj jo je prevedla Neda Pagon, opremil pa Andrej Verbič. Slovenska izdaja šteje 251 strani manjše oblike in ima trdo vezane platnice.

Prof. Pirjavec obravnava prva poveljna leta v Jugoslaviji, spor s Sovjetsko zvezo in Informburojem ter gledanje zahodnoevropskih diplomacij in Združenih držav na spor Tito-Stalin. Studija je namreč nastala na podlagi preučevanja arhivov v Rimu, Parizu, Londonu in Washingtonu, medtem ko ni bilo možnosti za tako delo na vzhodu ali v Beogradu. Kritično se dotika tudi notranjih jugoslovanskih zadev, od stalinistične pravovernosti prvih let do raznih reform in teženj zunanje politike. Vse to pa se prepleta še z mednarodnimi in blokovskimi razsežnostmi.

Spremno besedo je prispeval zgodovinar dr. Peter Vodopivec z ljubljanske univerze. Med drugim je zapisal: »Najbolj dramatična so tista poglavja, ki opisujejo spor sam, oblikovanje stališč v jugoslovanskem vrhu, omahovanja posameznikov in njihovo diferenciacijo. V tej zvezi se zde posebej zanimiva avtorjeva opozorila na prepričanje zahodnih diplomatov, da izid konflikta v

korist ali škodo Titove politike ne bo v tolikšni meri odvisen od množične opredelitve partijskega članstva kakor od odločitve posameznikov v neposrednem Titovem okolju in jugoslovanskem partijskem vrhu. Bržčas se prav v obnavi teh vprašanj najbolj kaže Pirjevčeva ideološka neobremenjenost, ki je avtorju omogočila, da je sugestivneje kot prenekateri dosedanji jugoslovanski pisec zarisal vso težavnost odločitve, pred katero se je znašlo ožje jugoslovansko državno in politično vodstvo v letih 1947/48, samo razpeto med zavezanostjo boljševizmu, Sovjetski zvezi, oktobru, Leninu in Stalinu, a hkrati tudi izročilu in izkušnji lastne jugoslovanske revolucije in lastnega osvobodilnega boja.«

»Nekatera Pirjevčeva zapažanja in trditve utegnejo med jugoslovanskimi zgodovinarji,« pravi dr. Vodopivec, »vseeno naleteti na kritične opombe in ugovore. Takšno plemično soočanje različnih videnj in stališč je seveda edini možni način, da se — naj bo v bližnji, naj bo v daljši perspektivi — dokopljemo do stvarnejše podobe dejanske zgodovinske resničnosti. Toda ob tem se tej resničnosti ne bo mogoče v celoti približati, dokler bo jugoslovansko arhivsko gradivo zaprt v arhivskih skladiščih ali dostopno le izbranim raziskovalcem.«

Pirjevčeva knjiga Tito, Stalin in Zahod šteje pet poglavij z opombami in bogato bibliografijo.

Sergij Kurdakov, »Odpusti mi, Nataša«

V zbirki letošnjih mohorjevčev je izdala Mohorjeva družba v Celvcu roman, življenjsko izpoved Sergija Kurdakova; roman, v katerem nam odkriva svojo prežgodaj končano življenjsko pot v krščanstvo. Pripoveduje nam o preganjanju ruskih kristjanov, in ne pred desetletji v času Stalina, temveč še v 70-ih letih, ko je celo Zahod pozabil pozivati in terjati spoštovanje človekovih pravic in svobode prepričanja tudi v Sovjetski zvezi.

Zgodba je napisana s takšno življenjsko silo, da bralca takoj prevzame. Sergej je bil sam med mladinci, ki jih je tajna policija pošiljala razbijat srečanja, na katerih so se kristjani skrivno zbirali. Izgledalo naj bi, kakor da gre za divjanje huliganov, ki ga niti oblast ne more povsem ukrotiti. Mnoge udeležence teh srečanj so ti »huligani« tako pretepli, da so kasneje umrli. V tej tolpi »huliganov« je bil Sergej najbolj vnet in zagnan. Toda na neki »akciji«, ko je hotel na vso moč udariti neko starejšo žensko, mu je roka obstala v zraku, kakor da bi ga nekdo zadržal. To ga je do kraja pretreslo. V njem se je začelo nekaj oglašati. Po neki drugi »akciji« ni mogel več pozabiti pogleda krščanskega dekleta Nataše, ki je molče prenašala udarce njegovih kolegov. Povsod so ga spremljale njene tihe, vdane oči. Kaj vendar vidijo ti kristjani na takih srečanjih? Na tihem je začel prebirati zaplenjene knjige teh sovražnikov države in revolucije ter odkril drugačno resnico.

Tedaj je že končaval pomorsko akademijo. Bil je potem na ladji, v bližini kanadske obale, skočil je v morje in v viharni noči došel do obale. To je bil drugi čudež, saj ob tolikšni daljavi in nemirnem morju ni bilo resne možnosti, da bi bil preživel. Kmalu zatem je v Kanadi in ZDA začel javno odkrivati svetu, kako so preganjali ruski kristjani, in živel pod nenehnimi grožnjami ruskih tajnih agentov. Grozilo so mu s smrtjo, če ne bo odnehal. Vendar se ni dal ostrašiti in je svoje poslanstvo nadaljeval.

Čez kako leto so ga našli ustreljenega. Uradna preiskava je trdila, da gre za samomor. Kasneje so to trditve spremenili, češ da gre za nesrečo z revolverjem, ki so mu ga bili izročili prijatelji zaradi varnosti in ga je nosil pri sebi. Sergij je bil pravkar izpolnil 22 let.

Javnost v uradno poročilo o njegovi nesreči ni verjela. Sergij je za svoje prepričanje daroval življenje.

Roman oz. življenjska izpoved tega mladnika, ki je sedaj izšla tudi v slovenščini, je bila že prevedena v vse glavne svetovne jezike in je v zadnjih letih obšla svet kot znamenje novega upanja.

š

—o—

Gostovanje Mestnega gledališča ljubljanskega v Kulturnem domu v Trstu

MILAN JESIĆ

PTIČI

Režija: Barbara Hieng

V petek, 15. januarja, ob 20.30 ABONMA RED A in D

v soboto, 16. januarja, ob 20.30 ABONMA RED B, E in F

v nedeljo, 17. januarja, ob 16.00 ABONMA RED C in G

Sodobno kmetijstvo

Kako pripraviti kravo na telitev

Doba, ko je krava suha, je za naslednjo laktacijo izredno pomembna. Mnogokrat se zgodi, da je rejec nad kravo razočaran, ker je od nje pričakoval več mleka. Redko poje od nje mcrda oskrba pomanjkljiva v času, ko je bila krava pred telitvijo. V tem obdobju se ves organizem krave spočije od prejšnje laktacije in nabira moči za naslednjo. V tem času se tudi rast teleta v materinem telesu podvoji.

Laktacija začne z dnevom, ko je krava zasušena. To pomeni, da imate do dva meseca časa, da pripravite kravo na naslednjo laktacijo. Po telitvi je to že prepozno, celotni organizem krave mora delovati usklajeno že pred telitvijo. Da vam bo krava dajala toliko mleka, kolikor zmore, upoštevajte te nasvete:

Zagotoviti morate, da bo žival, ki jo je treba zasušiti, v taki fizični kondiciji, v kakršni bi jo radi imeli na dan telitve. Če je presuša ali prezamaščena ali mogoče ne preveč »cvetoča«, ji pokladajte dva ali tri tedne pred telitvijo dodatni obrok. Presušitveno obdobje naj traja za najboljše krave 50 do 55 dni. Več kot 42 dni pravzaprav ni potrebno, vendar naj povemo, da je krajši čas presušitve prav poguben. Zato presušite kravo 50 do 55 dni pred predvidenim rokom telitve, ker traja pri nekaterih kravah brejost krajši čas in bi utegnili biti pri takih kravah suho obdobje prekratko. Presušite vse krave, ki dajejo 7 kg mleka ali celo manj na dan, ne glede na to, koliko časa so breje. Zaradi zdravstvene zaščite

vimena zdravite vse štiri četrti vimena s posebnim zdravilom za presušene krave, ki ga dobite po posvetovanju z veterinarjem v lekarni. Prva dva tedna sta posebno nevarna za okužbo, saj je krava v tem času izredno občutljiva.

Veliko krav v naših hlevih bolijo noge, za kar so velikokrat krivi parklji. Zato jih obrežite. Najboljši čas za to sta prva dva tedna po presušitvi. Če kravi obrežete parklje po nesreči prekratko, bo imela pred telitvijo še čas, da ozdravi. Dokazano je, da boleče noge zmanjšajo prirejo mleka tudi za 2 do 3 kg na dan.

Krave naj bodo na prostem vsaj 8 do 12 ur na dan. Če nimate izpusta, jo vodite iz hleva sami, da se sprehodi. To ji bo koristilo, saj krava, ki se giblje, tudi veliko lažje teli. Suhim kravam dodajajte rudnin. Dva tedna pred telitvijo začnite z zadnjimi pripravami na naslednjo laktacijo. Kravam je razen rudnin treba pokladati tudi vitamine, in sicer z vitaminskimi injekcijami, ki naj vsebujejo tudi selen. Na vimenu je treba tudi postriči dlake, kar omogoča umivanje vimena pred molžo in s tem tudi kakovostno boljše mleko brez umazanije. Tudi seske je treba dobro umiti. Dva tedna pred telitvijo seski niso otekli, a so občutljivejši. Dvakratdnevno seske masirajte, krava pa naj bo v suhem, čistem, dobro nastlanem prostoru. Če bomo vse to upoštevali, bo telitev uspešna in bo krava dajala mnogo mleka.

Z. T.

ČEBELARJEVI ZIMSKI MESECI

V tem času se po bradah pred žreli panjev že sučejo ptice in nekatere druge živali, ki iščejo hrano in vznemirjajo čebelje družine. Zato jim moramo dostop do panjev preprečiti. Pred panje obesimo dele staniol papirja, ki se v vetru premikajo in tako uspešno plašijo vsiljivke.

Zadnji čas je tudi, da odberemo staro in odsluženo satje, če tega še nismo storili. Vse satje, ki ne spada več v panj, najmanj pa v plodišče, odberemo za kuho voščin. Če kuhe nismo večji, je bolje, da se tega posla ne lotimo, sicer bomo zapravili velike količine dragocenega voska.

V mnogih čebelnjakih najdemo že zdavnaj odslužene panje, tudi 50 let stare, saj je minilo že 80 let, kar so naši predniki začeli zamenjavati kranjčice s panji AŽ. Po navadi so leglo povzročiteljev različnih čebelnjih boleznih. Zato jih bomo čimprej sežgali in jih nadomestili z novimi. Sežgali bomo tudi satnike, iz katerih smo izrezali satje za kuho in jih nadomestili z novimi neokuženimi ter jih zaščitili.

Čebelar je opravil pregled uspehov in neuspehov pretekle sezone in načrtoval gospodarno izrabo časa.

Z. T.

—0—

Poslanska zbornica je z večino glasov zavrnila odlok ministra za delo, socialista Formice, ki se je tikal sklada bivše ustanove Gescal. Proti odloku so glasovali tudi nekateri poslanci iz vrsta vladnih strank. To bo po mnenju nekaterih opazovalcev bližnji vzrok za začetek vladne krize.

Leopold Verbovšek

Pričevanje iz davnine

VI.

Venete je istovetilo s Slovenci tudi poromanjeno prebivalstvo Furlanije. Zato imamo razne *Slavons*, *Slavagnestis*, *Pasian Schiavonesco*, *Slavonescis*, *Sclavanis* in imena, ki ne označujejo vasi. Tudi med temi je kakšno, ki izvira iz časov kolonizacije (12 stol.) na opustelih zemljiščih, toda v hribe ne bi šel nihče za kolona. Zgodovorno nam priča slovenski (ali vsaj venetski) izvor *Venzone*, po naše *Pušja ves* (milogrede: *vas*, *ves* je beseda, ki je južni Slovani nimajo, pač pa je znana že iz sanjskega). Znano je, da so furlanski toponimi ohranili ablativus (nahajanje, smer gibanja iz ali v) tako pri venetskih (slov.) imenih kot pri romanskih (lat.). Ker so se v Pušji vesi še dolgo ohranili Veneti, so romanski prebivalci rekli kraju *Venetionnes, ki se je zgodaj razvil v *Bincione* (zabeleženo leta 923) kot *Clausas do Abincione* = a Bincione - betatizem v-b je še dandanes značilen za zahodne Slovence), *Clusam de Adventione* 1001 in slednjič 1015 v per *Clausas de Venzone*. Današnja furlanska oblika se piše *Vençon*. Z raznimi keltskimi janja. Kot primer vzemimo kraj *Noáx*, furl. *Noács* pri Corno di Rosazzo. Po naše je bilo *Novak* in dejansko je zapisano 1247.

osnovami, ki jih ne morejo najti, ne bodo tega imena nikoli pojasnili. To ugotovitev bi morali upoštevati tudi pri pojasnjevanju imena *Gemona* del Friuli. Beneški Slovenci ji pravijo *Humín* ali *Gumin*. Etimus je isti kot pri slovenskem *holm*, *kum* (gora *Kum* v Posavju), vpadljiva, zaokrožena oblika gore. G. Frau in G. B. Pellegrini pravita, da gre za »una base preromana *glem, *cucuzzolo tondeggiane* + *il suffisso accrescitivo — ona*, contrapposto al diminutivo — *ina*«. Dejansko obstoja tudi vrh *Glemina* (Holmina). Jurančič, v skladu z uradno unitaristično ideologijo, *Gumino* (*Holmino) prikazuje kot izpeljanko iz furl. *Glemona*!

Kdor ne priznava slovenskega izvora imen, čeprav nehoti, ne bo nikoli odkril izvora za reko *Fella*, ki ni prav nič »di origine oscura«, temveč pomeni *Belo* iz pradednih časov (leta 1286 *ab aqua Fela*; Frau). Stari zapisi v latinščini nam dostikrat več pomagajo pri odkrivanju izvora toponimov kot moderna, fantazijska izvala *de Neuvach*, *de Nouvach* (Frau). Pri Tolmeču je kraj *Illégio*, furl. *Dieč*; leta 1000 je bilo zabeleženo ime *Elecium*, 1247 *Lez* in 1274 *de Legio*. Frau izhaja iz *ilicius*, lecci tj. zimzeleni mediteranski hrast, ki

v Karniji zagotovo ne uspeva. Izvor je dan v latinskem zapisu: *Laz*. Srednjeveški latinski zapisi toponimov nam bodo morda pomagali razvozljati izvor imena *Idrija*, *reka Idrijca*, vas *Idrija* ob Bači, *Idrsko* in reka *Idrija - Judrio*. Za zadnjo je znano ime *sub vado Judrii* iz leta 1225, toda 1456. *že lu gladri* (Frau). Reka in namakalni prekop *Ledra* pri Udinah vsebuje isti etimus: leta 1265 *in campo Ydrie*, 1294 *supra ripam aque Edre* in 1298 *cum iure aque Edre*. Frau na tem mestu pravi, da morda izvira iz besede predromanskega, vendar nejasnega izvora, »presumibilmente venetica«, možna pa naj bi bila tudi latinizirana grška podlaga *vdor* s pomenom voda. Zadnja ugotovitev ni niti najmanj sprejemljiva, pač pa je treba pomisliti na Venete. V pokrajini Trento imajo *Lago d'Idro*.

Kot smo že omenili, se v toponimih na romanskih in germanskih območjih nekdanjih dežele Venetov skrivajo oblike, ki jih razume samo Slovenec, sicer so navidezno brez vsakršnega pomena. Desetletja jih je zbiral veliki ljubitelj gorà Henrik Tuma, toda njegovih del ni mogoče poiskati v vsaki knjižnici. Zato bom navedel nekaj imen iz njegove knjige POMEN IN RAZVOJ ALPINIZMA:

Cuel de Lanes (enako tudi *Col di Lana*, p.) = *lanež*, težko prehoden zasnežen greben; *Pala* = *polica*; *Monte e Passo Bieliga* = *Vélika planina* ozir. sedlo; *Pez* = *Peč*; *Granuda*, *Goriuda*, *Agoriuda* = *ograda* (za pašo); *Marcilla* = *Močila*; *Pleziche* (leta

— E, dragi moj Jakec, vselih gremo naprej s to našo dvojezičnostjo. Magari ni glih dvojezičnost, ma je pej dvopriimkost. Jn tu be bla prva faza.

— Kaku si reku: dvopriim? ...

— Dvopriimkost. Čem reč, če drgje ne, pr priimkah smo vre dvojezični. Ke zmiri več se sliši dva priimka. Aden slovenski, aden pej taljanski.

— Ma čaki: dva priimka nucajo kašne poročene ženske. Tistga po očeti jn pole tistga po moži. Ma moški jemamo zmiram samo an priimek.

— Tu je blo po starem. Ma po novem, ke si przadevamo za dvojezičnost, jemamo tudi moški dva priimka. Anga taljanskega jn anga pej slovenskega.

— Ma tu je še s časov fašizma. Ke Mušolini je biu tisti, ke je spremenu slovenske priimke. Uan je biu tudi tisti, ke je

ukazau, de more bet »Edinost«, ke so jo tiskali u Trsti še pod Avstrijo, de more bet dvojezična. An cajt je Edinost shajala u dveh jezikeh, ma pole jo je prepovedau.

— Ben videš, de dvojezičnost je vre stara reč. Ma zdej se spet uvelaula tudi u časnikah. Tu če reč, de jema pravico javnosti. Beri, beri slovenske časnike, pej boš vidu, kolko je tašneh dvojnih priimkov. Se zna, pr Slovencah se dosti od njuh skazava ses svojem slovenskem priimkam, ma pole če an Slovenc umre jn denejo u časnik osmrtnico, pej napišejo oba priimka. Boš vidu, de malokašen Slovenc jema samo an priimek.

— Ma ja, ma tu je zastran tega ke je duče spremenu slovenske priimke!

— Se zna. Ma zdej se noben antifašist več ne jajca zastran tega jn tudi jest se ne bom več. Jest sm tou samo reč, de se je tolko let po fašizmu lepu uvelavu njegov dekret od priimkov. Tudi u slovenskih bukvah.

— U kašneh bukvah?

— Ma prou u letošnjem Jadranskem koledarji. Jest be prou rad vidu tistga, ke se bo upau še kej reč pruti Mušolineti.

— E, dvojezičnost gre naprej.

— Ja, ma samo pr Slovencah. Jn u slovenskeh kulturneh društva.

—o—

V Palermu je bil v torek, 12. t.m., pri atentatu ubit bivši župan in bivši deželni poslanec Giuseppe Insalaco. Pred kratkim se je umaknil iz aktivnega političnega življenja. Pripadal je Kršč. demokraciji. Imel je opravka s sodiščem. Zločin je, kot kaže, izrazito mafijske narave.

»LOKEV SKOZI ČAS« —

ZANIMIV ZBORNIK

O ZGODOVINI KRAŠKE VASI

■ nadaljevanje s 6. strani

venskem. Ema Umek, ki je zaposlena v arhivu Slovenije, je objavila članek z naslovom »Lokev v 70-tih letih 16. stoletja«. Podatke je črpala po urbarju gospostva Završni iz leta 1574, h kateremu je spadala tudi Lokve. Članek nam strnjeno prikazuje socialno podobo vasi. Zanimivo je, da je v Lokvi bilo takrat 18 celih kmetij, kar dokazuje, da je bila vas precej velika. Ista raziskovalka objavlja tudi prispevek o tem, kako je zgedala Lokve sredi 18. stoletja. Podatke je našla na neki karti iz obdobja 1764-1785. Etnologinja Andrejka Pavlin je prispevala pregled etnološke stavbne dediščine. Zanimivo je ugotavljati, kako sta gospodarstvo in še posebej živinoreja vplivali na razvoj vasi in na gradnjo domov. Članek je tudi opremljen z zanimivim fotografskim gradivom. Umetnostni zgodovinar Nace Šumi predstavlja stolp v Lokvi ter analizira pomen zasnov za zgodovino renesančne arhitekture v Sloveniji. Jasna Peršolja pa bralcu na strnjem in preglednem načinu predstavlja kulturna in prosvetna društva v Lokvi, ki so delovala in še delujejo v tem kraju.

Vsi članki imajo kratke povzetke v italijanščini in nemščini. Žal smo zasledili tudi nekaj manjših netočnosti. Lokve, na primer, ne spada v dekanijo Nova Gorica, ampak je samostojna župnija dekanije Sežana. Vsekakor gre za zanimivo publikacijo, ki gotovo bogati slovensko krajevno zgodovinsko pisje.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

1613 še Plecza) = Plekce; Rio Patoc = Potok; Rio Cladeit = Kladeče; La Plagna = Planja; Lis Cladis = Klade; Rio Strnapeit = Strma peč; Rio Vandul = V dolu; Pliz = Plaz; Malimbergo = Mali breg; Le Pleche — Plače; verts pomeni brdo (travnato pobočje do 2000 m); palone je velika polica; Plagnis = Planje; Cregnedul = Krnjavi dol; naše laste nikoli ne morejo pomeniti lastovic; Placcia = Pleče; Ruschis = Rušče; grubia pomeni groblje; Ciuc de Plasich = čukla in plazič; Bareit = Bareč (studenc; prim. slov. barje in ven. barena); Mels, Mélina = mel, melišče; Clap = Klóp; Monte Lavar(a) = Javor(nik); Slepis = Žlebe; creta pomeni krotje, pečevje; Casera Plan di Tapou = Planina Topol; Monte Oussa = Ovčja pl.; Ampezzo = Na peči; Vetta Ambruseit = Ambruž (Na požganem; ljudska skovanka iz dveh jezikov).

Iz Dolomitov je povzel: Malinverno = Mali vrh; Monte Sauc in še Monte Zouch = Suhi vrh; Sappada = Sopot (med pečine stisnjena struga); Pic di Mea = Meja; Croda = Skrotje; Cerzen = Črčeno; Certen = Črtež; Monte Cuz = Kucelj; Monte Grapa: na planoti Asiago najdemo Val Arsa = Raša; Rozzo = Roč; Col di Schiavo; Val Miele = Meli; Monte Nos; Porta Leposse = (vrata) Lepoče (kal pri pastirskem stanu); v Val Sugana poznajo Cima Cista = Čisti vrh, kakor tudi vasi Ronchi, Roncigno (Ročinj) in Sella (Sela).

Še in še bi lahko naštevali imena, ki se vrstijo v Alpah do notranjosti Švice, pa raje zaključimo z dvema vasema v bližini

Gardskega jezera: Volciano = *Volče in Sanico = *Senik.

Romanistični filolog Meyer-Lübke je dejal, da nam krajevna imena dajejo popolnejšo sliko od arheologije. Tudi Wilhelm von Humboldt je povedal: »Po krajevnih imenih, ki so najstarejši spomeniki, nam že davno preminuli narod pripoveduje svojo usodo. Gre le za to, ali je ta glas še razumljiv za nas.«

In ob tem pravi Tuma: »A najživahnejši in najbolj zanimiv glas prve kulture Evrope je slovenski glas. Bije na uho, a naši poslušalci ostajajo gluhi!

Tu je največja pomanjkljivost učenjakov, da se ideološko drže zgodovinskih zapiskov tujih narodov, raziskovanj pri zeleni mizi, zariti v neproduktivne specialne vede, tako da niso več v stanu razumeti življenja in njegove tvoritve.«

Gluhih je mnogo, med nami in sosedi. Obojim je ljubše prepisovanje zgodovine in sklicevanje na avtoritete, kajti to ne spravlja v nevarnost osebnega prestiža. Vedno je bilo tako, da si je (zgodovinska) resnica s težavo utirala pot v življenjsko realnost in se spopadala z nosilci osebnih in »nacionalnih« interesov. In koga lahko moti resnica o dejstvu, da slovenski narod pomeni neposredni in zadnji ostanek nekdanjih Jadranskih Venetov? Mene prav gotovo ne, čeprav sem stoddstotno slovenskega rodu, le da izviram iz tiste prastare veje, ki gotovo ni asimilirala drugih ljudstev. Moji sinovi pripadajo dvema narodom, ki sta mi oba enako pri srcu. Ne

v sivi davnini, temveč v zgodovinskem obdobju smo imeli na ozemlju nekdanjih Venetov skupne prednike, katerih kulturna dediščina in miselnost bi morali pomeniti temelje mostu med širšima zaledjema tako proti Vzhodu kot proti Zahodu. Na obeh straneh meje, ki na žalost še vedno bolj ločuje kot zblizuje, bi se morali zavdati, da imamo v sebi in svoji preteklosti več skupnega kot različnega. Toda izvjalci asimilacijskih pritiskov nad slovenskim narodom, ki jih občutimo z obeh strani, se poslužujejo vseh sredstev, od raznih ideologij do zgodovinskih ponaredek, da bi nas odvrnili od razmišljanja o skupnih koreninah ljudstev v celotnem alpskem svetu pa tudi o koreninah slovenskega naroda samega.

S tem sestavkom želim samo zbuditi v »ljudeh dobre volje« razmišljanja o slovenski preteklosti, ki so potrebna pri ustvarjanju prihodnosti. Skušal sem nanizati le nekaj dejstev, ki jih uradne zgodovine (najmanj v štirih jezikih) hote ali nehote puščajo v nemar. O Venetih so pisali že Davorin Trstenjak (Letopisi Matice Slovenske od leta 1874. dalje; težko bomo čakali kakšen ponatis), Henrik Tuma (Planinski vestnik, 1928), Matej Bor (Delo, 1985) in Jožko Šavli (Glas Korotana, Dunaj, 1985). Ob pomoči svojega sina sem zbral in prispeval podatke, ki govore o nekdanji navzočnosti Venetov v severnem delu Apeninov.

Leopold Verbovšek
(Konec)